

Minőségi kultúrát szolgáltat-e a Magyar Rádió?

„A magyar tömegek összessége ma sem az egyetemi szemináriumok munkaszobáiban szerzi átlagos műveltségét, hanem a néptanítók, továbbá a sajtó, a rádió, a könyvkiadók, s végül a színbázis és a mozgóképeket pergető üzemek jóvoltából. A nemzetnevelést, a tömegek szellemi továbbfejlesztését ezek a szellemi energiát tovább sugárzó állomások biztosítják. Mikor minőségi kultúráról beszélünk, elsősorban az itt felsorolt pedagógiai lehetőségek válfajaitól kell megkövetelnünk, hogy az elkövetkező, a magyarság jelene és jövője szempontjából rendkívül nagy erőfeszítésektől terbes időben ismerjék fel feladataikat”
(Márai Sándor)

Mint arról korábbi számainkban többször is hírt adtunk, a Magyar Rádió jelenlegi vezetése sajtószerű módon értelmezi a közszolgálati rádió kulturális feladatait, ezen belül a zenei együttesek fenntartásának célját. Úgy tűnik, hogy az irodalmi és zenei felvételek szinte teljes visszaszorításával megszűnőben van a valódi értékteremtésre való törekvés. A működésében mára már sok tekintetben is erősen kifogásolható komolyzenei adó mintha a hangarchívumból előbányászott, esetenként kétes művészi értékű felvételek sugárzásával kívánná kiváltani az új értékek létrehozása és a magyar alkotóműhelyek munkájában való aktív részvétel költséges folyamatát. A megcsonkított, művészileg és morálisan megalázott együttesek működképességük határán állnak, fellépéseik pedig többségükben szakmailag nem értékelhető olyan vállalkozásoknak tűnnek, amelyeknek üzleti haszna fontosabb lehet, mint művészi hozadéka, pedig Such György a pályázatában úgy fogalmazott, hogy „Jóllehet a Magyar Rádió működését a gazdasági racionalitásnak kell áthatnia, terméke, a műsor, nem a bevétel megszerzését célozza”.

Gulyás Dénes operaénekes, országgyűlési képviselő szerint is elkeserítő az együttesek helyzete „hiába körülöttük ez a reklámhajchő, megalázó feladatokban kénytelenek pódiumra lépni, olyan előadásokban, produkciókban, amelyek nem méltóak sem a zenekar, sem az énekkar rangjához.” Miközben az egykor világhírűvékhöz méltó megbecsülésben részesülő művészek fizetése mára alig éri el egyik ifjúsági zenekarunk átlagfizetését, az elnök méltán közfelháborodást kiváltó ún. „menedzser-szerződése” a profitorientált gazdálkodás és a vezetők között osztogatott sokmilliósi jutalmak joggal vetik fel a kérdést, összefér-e a közszolgálati kultúrateremtő és nemzetnevelő misszió fogalma a részvénytársasági formával, különösen akkor, ha a személyi feltételek nem biztosítják a kulturális alkotófolyamatok és alkotóműhelyek megtartására irányuló elkötelezettséget.

Sorozatunk első része ezért bepillantást kíván nyújtani a magyar és német közszolgálati rádiózás történetébe, élve azzal a lehetőséggel is, hogy mérleget vonhassunk az eddig megtett útról és elgondolkodásra serkentsük azokat a döntéshozókat, akik egy összetákolt médiatörvény rabságába és az elsorvadás irányába kényszerítették a legkiválóbb zenei együtteseket.

(A Szerk.)

Közszolgálati rádióink és a zenei sokszínűség

Mivel fél év múlva lejár a Magyar Rádió jelenlegi elnökének megbízatása, időszerű mérlegre tenni, milyen változásokat eredményeztek Such György 3 éve megkezdett, a korábbiakhoz képest igen jelentős, mondhatni gyökeres átalakításai közszolgálati rádióink zenei tevékenységében.

Hogy ez nem csak a muzsikusok ügye, ahhoz mindenképp szeretném tisztázni, hogy a rádió zenei életünk legfontosabb intézménye, mert életkortól, lakóhelytől, anyagi és társadalmi helyzetétől függetlenül mindenki számára könnyen elérhető és használható eszköz zenei élmény szerzésére. Egy jeles közvélemény-kutató intézetünk nemrégiben készített – zenehallgatási szokásainkat vizsgáló – reprezentatív felmérése szerint a hazai felnőtt lakosság kb. kétharmada kizárólag a hagyományos elektronikus médián keresztül találkozik (bármely műfajú) zenével. A megkérdezettek 88%-a elsősorban a rádiók adásait hallgatva jut zenei élményhez, második helyen 78%-uk

a televízió-csatornákat említi. (Az internetes zenehallgatás csak kb. 10%-ot érint.) Tehát a zenehallgatás elsősorban a privát szférában (tévé, rádió) történik, míg közösségi teremben, közintézményekben, rendezvényeken évente legalább egyszer csak a válaszadók egyharmada (33%-a) találkozik zenével. De az évente többször, vagyis legalább kétszer zenei rendezvényt látogatók aránya már csak kb. egynegyed. Sűrűbben, tehát gyakorinak nevezhetően pedig csak a lakosság mintegy 10% részesül az élő zene élményében. Társadalmi helyzetüket tekintve döntő többségben városban élő tanulók, diákok és szellemi foglalkozású fiatalabb felnőttek.

Ezekből az adatokból kiviláglik, hogy a zenei élmény szerzésének eszközei között első helyen álló rádió sokak számára egyáltalán az egyetlen. (Ezzel – úgy tűnik – maga Such György is tisztában volt, amikor négy évvel ezelőtt benyújtott elnöki pályázatában így fogalmazott: *20. A közrádió programját annak a felelősségnek a tudatában kell összeállítani, hogy sajnálatos módon igen jelentős azon hallgatók száma, akik számára a kulturális javakhoz való hozzájutás egyetlen „megfizethető” válfaja a közszolgálati rádió műsora!*)

De ha a rádió zenekultúránk szempontjából ilyen fontos intézmény, és ha a kereskedelmi rádióknak köszönhetően az éter telis-tele van zenével, akkor mi a gond? Nem panaszkodhatunk a kínálat hiányára. Vagy talán mégis...? A hiányára nem, de a szűkösségre annál inkább. Hiszen ha végignézzük az országos kereskedelmi rádiókat, mind a kommersz pop-zenét frekventálja. Vagyis az őket működtető tőke érdekei szerint egy kiszemelt célcsoport többségének igyekeznek megfelelni. Ez a kiszemelt célcsoport (véletlenül!) mindegyiknél a 18–40, esetenként a 18–50 éves, vásárlóerejét tekintve a legpotensebb, a reklámozók számára a legfontosabb korosztály. Az igyekezet pedig, hogy ennek minél több tagját elérjék, a „tömegizlés” kiszolgálásához vezet. Sokszínűséget, tartalmi gazdagságot, kulturális értékek bemutatását csak nagyon korlátozottan enged. Ezért is tartanak fenn mindenhol Európában közpénzből közszolgálati rádiókat, melyek a kereskedelmi rádiók igénytelenségét kompenzálni, szűk zenei kínálatát kiegészíteni, kiteljesíteni hivatottak. Többek közt ilyesmire áldozzuk azt az évi 13 és fél milliárd adóforintot. (De ezt – úgy tűnik – maga Such György is látta, amikor pályázatában így fogalmazott: „8. Jóllehet a Magyar Rádió működését a gazdasági racionalitásnak kell áthátnia, terméke, a műsor, nem a bevétel megszerzését célozza. A közszolgálati rádió alapfunkciójával összeférhetetlen az a szemlélet, amely szerint a kereskedelmi csatornákkal kellene versenyeznie a fogyasztókért. A műsor itt az állampolgárnak szól, nem pedig a vásárlónak. A cél az alternatíva állandó felmutatása a kereskedelmi adók műsor kínálatának többségével szemben. Ez természetesen azt is jelenti, hogy a közszolgálati működés fenntartásához állami (adófizetői) segítségre van szükség, mert a végtermék nem föltétlenül jó kereskedelmi üzenethordozó.”)

Tehát a feladat a kereskedelmi rádiók meglehetősen egyoldalú kínálatával szem-

ben a sokszínűség megjelenítése. Ezt írja elő a sokat átkozott, de mindmáig érvényes Médiatörvény is, mi- nek 23. § (3) pontjában ilyesmit olvashatunk: *„A közszolgálati műsorszolgáltató és a közműsor-szolgáltató biztosítja a műsorszámok sokszínűségének megjelenítését, a műsorszámok változatosságával gondoskodik a nézők széles köre, illetve minél több csoportja érdeklődésének színvonalas kielégítéséről.”* A következő pontban meg ezt olvashatjuk: *„A közszolgálati műsorszolgáltató és a közműsor-szolgáltató különös figyelmet fordít az egyetemes és a nemzeti kulturális örökség értékeinek ápolására, a kulturális sokszínűség érvényesülésére”.* Természetesen egy törvény nem sorolhat fel konkrét zenei műfajokat. De mégis így igaz: Such Györgynek, amikor – az őt ért kritikákra válaszul – egy interjúban megjegyzi, hogy *„egyetlen betű sincs a törvényben arról, hogy operettet vagy musicalt játszanunk kellene...”* (Heti Válasz, 2008. febr. 26.). De benne van! Aki az operettet vagy musicalt kedveli, annak is kell, hogy szóljon a Magyar Rádió. (Persze itt az operettet és musicalt sok mindennel be lehet helyettesíteni a könnyűzeneinek nevezett műfajok hosszú listájáról.)

A sokszínűség megjelenítése egy rádió számára – belátom – nehéz és költséges feladat. Azt feltételezi, hogy vannak olyan műhelyei, melyek a piacon kapható (üzleti alapon szelektált és létrehozott) műveken túl, képesek létrehozni kereskedelmileg talán nem rentábilis, de kulturális értéket hordozó egyéb produkciókat. Zenében ez stúdió- és koncertfelvételeket, koncertközvetítéseket jelent. Such György elnöki pályázatában a 111 pontban összegzett elképzelések közül az első pont így fest: „1. A Magyar Rádióknak, mint a magyar nemzeti hangzáskultúra és a köznyilvánosság alapintézményének, ismét az ország egyik legnagyobb hatású és tekintélyű kultúra-előállító és -közvetítő intézményévé kell válnia!” A „kultúra-előállító” kifejezés egy rádió

FOTÓ: FELVECI ANDREA

esetében mást nem jelenthet, mint produkciós tevékenységet, vagyis felvételkedésztést.

Nézzük hát, hogy e nemes célok irányába mutatnak-e Such György szervezeti reformjai a Magyar Rádióban. Elnöki ténykedésének egyik első jele épp a hangfelvételkedésztés visszafejlesztése volt. Rövid úton megszüntette az – egyébként valóban csak keveseket izgató, experimentális – Elektronikus Zenei Stúdiót, a kortárszene egyetlen ilyen jellegű hazai műhelyét. (Ha a megszüntetést gazdasági szempontok indokolták, akkor minimális a megtakarítás, hiszen a műhely működése – némi csekély áramfogyasztáson túl – mindössze 2 fő foglalkoztatását jelentette. A szerzők, alkotók a Stúdió 1974-es beindulása óta ingyen, csak elhivatottságuktól vezérelve dolgoztak benne.) Ezzel zenekultúránk egy szegmense szinte teljesen eltűnt.

A visszafogott komolyzenei felvételkedésztésről számadataim nincsenek ugyan, de 2007-től nagytítóval kell keresni a Magyar Rádió új felvételeit, és különösen a kortárs magyar szerzők új műveit. Drasztikus lépés volt a könnyűzenei felvételkedésztés azonnali és teljes megszüntetése, az erre szakosodott szerkesztőséggel együtt. Ezzel párhuzamosan az új elnök azonnal leállította és hónapokig tétlenségre ítélte, majd fél év semmittevés után (csoportos létszámleépítés keretében) elbocsátotta a Magyar

Rádió könnyűzenei együttesét, az ekkorra teljesen megfiatalított Stúdió 11-et.

Ugyancsak jelentős létszámleépítést hajtott végre a földkerekség egyik legkitűnőbb vegyeskarán, a Magyar Rádió Énekkarán. A világszínvonalú együttes 30%-os létszámcsökkentés után, 50 fő alá zsugorodva már oratorikus művek megszólaltatására alkalmatlanná vált. Azóta csak jelentős számú kiegészítővel, vagy más kórusokkal egyesülve képes a zeneirodalom jelentős műveit előadni. Szerencsére a hasonló leépítés a zenekarnál még a kritikus határ előtt megtorpant.

Súlyosan nehezítette a megmaradó zenei együttesek művészi munkáját, hogy szervezetenként a Bartók adó fenntartásának alól egy ügyvezető igazgatóság alá kerültek. (Such György pályázata szerint: „Az ügyvezető igazgató olyan, a Magyar Rádió szempontjából kiemelten fontos, nem műsor-előállítási területért fog felelni, mint a vállalkozások és leányvállalatok, a reklámértékesítés és marketing, a zenei együttesek és a nemzetközi kapcsolatok.”) Tehát kívül kerültek a „műsor-előállítási” területen, a vállalkozások és a marketing mellé telepedtek. Ezzel eltávolodtak a produkcióikat felhasználó adótól, és szakmailag gazdátlanokká váltak. Az irányítást átvevő személyek érdeklődése és szakértelme egész más területre volt érvényes. Autokrata módon véghezvitt intézkedéseik riasztóan árulkodtak zenei műveletlenségükről, hozzá nem értésükről, és sokat rontottak az együttesek állapotán. (A zenekarnak két évig művészeti vezetője, kinevezett főzeneigazgatója sem volt. Végül sikerült – egy nem túl sikeres, és nem túl korrekt pályázat után – a Tatabányai Szimfonikus Zenekar éléről elcsábítani a vezető karmestert, akinek korábban még nem volt módja jelentős produkciókban bizonyítani rátermettségét, tehetségét, és most a Rádiózenekar élén eltöltött eddigi egy éve is – úgy tűnik – kevésnek bizonyult ezt pótolni.)

A zenei együttesek mostoha sorsa már az elnöki pályázatban felsejlik. Annak 58., 59., és 60., majd 92. pontja foglalkozik velük. E lap olvasói számára talán érdemes idézni őket teljes szövegükkel (akár azon az áron is, hogy eme írásért kapott szerzői honoráriumomat esetleg megosztom Such Györggyel). Íme:

58. *A Magyar Rádió Közalapítvány Kuratóriuma, illetve Kuratórium Elnöksége (a továbbiakban: Kuratórium, illetve Elnökség) többsége számára nyilvánvaló, hogy a mai körülmények között a Magyar Rádió-nak nem tartozik az alaptevékenységi*

körébe a mégoly színvonalas és nagy tradícióval rendelkező művészeti együttesek fenntartása. Ezen együttesek, miközben jelentős számú külföldi turnén népszerűsítik a magyar kultúrát, a hasonló kvalitású magyarországi művészeti együttesek rendelkezésére álló pénzügyi források felével is alig rendelkeznek.

59. *Tekintve, hogy arra nincs reális esély, hogy a jelen gazdasági körülmények között a kulturális kormányzat biztosítja a Magyar Rádió művészeti együtteseinek önálló működéséhez szükséges pénzügyi- és intézményi kereteket, az egyetlen lehetőség a közrádió érdekkörén belüli további működés – plusz források felkutatásával (amelybe beletartoznak a későbbiekben említendő szervezeti változtatások is).*

60. *Ugyanakkor jobban kell törekedni arra, hogy a művészeti együttesek az eddigieknél népszerűbb és/vagy jelentősebb kulturális visszhangot kiváltó produkciókat adjanak elő, illetve ilyenek részeseivé váljanak! Ez egyrészt növelné az együttesek ismertségét, másrészt hozzájárulna a „Magyar Rádió” brand presztízsének növeléséhez, és mindezek természetesen a finanszírozási forrásokért folytatott versenyben is előnyt jelentenének.*

92. *Tekintettel arra, hogy jelenleg az állami költségvetés alig több mint a felét állja a Magyar Rádió művészeti együttesei működési költségeinek, különösen fontos, hogy olyan szervezeti formát alakítsunk ki, amely az eddigieknél nagyobb esélyt teremt a pótlólagos anyagi források bevonására. Megválasztott elnökként ezért törekedni fogok arra, hogy a nagy múltú zenei együttesek a pénzügyileg sokkal előnyösebb alapítványi, vagy közhasznú társasági forma keretein belül működjenek. Ez ugyanis nagyobb lehetőséget nyújtana a külső adománygyűjtésre, hiszen a kiemelten közhasznú szervezetek részére adott közcélú adomány kedvezményként levonható az adóalapból mind a magánszemélyek, mind pedig az egyéni- és társas vállalkozások esetében.*

Such György tehát nem árult zsákhamacskát. Világossá tette, hogy szerinte a művészeti együttesek fenntartása nem tartozik a Rádió alaptevékenységi körébe. Ráadásul úgy fogalmazott, mintha ez nem is a saját véleménye lett volna, hanem a tulajdonosi testület többsége számára is nyilvánvaló tény. (Kétkem, hogy e tárgyban előzetesen kikérdezte volna a tagokat.) De mindenképpen ismernie kellett az érvényes Közszolgálati Műsorszolgáltatási Szabályzatot, melyben az V. fejezet 1.5. pontja előírja,

hogy „Az MR Rt. önálló zenei, művészeti együtteseinek fenntartásával, rendezvény-szervezői és kiadói tevékenységével, új művek létrejöttének támogatásával részt vesz a művészeti életben, a kortárs művek és alkotók népszerűsítésében.” Ez – bárki is az elnök – a Magyar Rádió számára kötelezettség.

Akárhogy is, a pályázat 58. és 59. pontja arról árulkodik, hogy Such György kényyszernek tekintti, és szíve szerint tulajdonképpen szeretne e kötelezettségtől megszabadulni. Ennek elfogadtatása érdekében még azt a hamis állítást is beveti, hogy az együttesek működtetéséhez a költségvetés nem biztosít elegendő forrást. Mintha az nem foglalatna bele kezdettől fogva a Rádió éves költségvetési támogatásába. Azt, hogy később a Parlament külön plusz támogatásként rendszeresen megszavazott jelentős összegeket a zenei együttesek javára, azt most ügyes csavarral úgy igyekszik beállítani és elfogadtatni, mintha a Rádió összesen csak annyival rendelkezne az együttesek működtetéséhez. Annyi pedig szerinte kevés (2009-ben 900 millió, vagyis jóval több, mint a teljes bérköltség járulékokkal)! Az igazság az, hogy az 1996. augusztus 1-én megalapított részvénytársaság a korábbi intézmény vagyonával együtt annak minden részlegét, minden funkcióját és feladatát is megörökölte – a hozzá rendelt költségvetéssel. Így a Zenei Együttesek teljes létszámát, bérköltségét, működtetési és programköltségeit egyaránt. Ez a 900 millió Ft tehát nem fenntartói, hanem csak kiegészítő támogatás, amely nem indokolja a jelenlegi gyakorlatot, a Rádió saját köteles részének teljes kivonását.

Mint tudjuk, sem a Média törvény, sem a fentebb idézett KMSz nem említ konkrét együtteseket, vagy műfajokat. (Ennek köszönhetően lehetett a Stúdió 11-et olyan simán megszüntetni.) De hogy alapfeladata ellátásához egy közszolgálati rádióknak ne lenne szüksége zenei együttesekre, enyhén szólva is vitatható álláspont, mert a sokszínűség elég hangsúlyosan szerepel az előírásaik között. És – ezt már én teszem hozzá – ha a sokszínűség biztosításához szükséges eszközök között zenei együttesek is vannak, akkor nyilván ezért tartanak fenn ilyeneket nem csak az irigyelt gazdag nyugat-európai országokban (Rómától Párizson és Londonon át Helsinkin), de a szegényebb Bukarestben, Pozsonyban, Varsóban, vagy Zágrábban is. Nem azért, mert mind fefejűbbek lennének nálunk!

A szervezeti változásoktól függetlenül; számunkra, hallgatók számára természetesen

az a legfontosabb, hogy mit kapunk a műsorban. Nos, a 2007. nyarán bekövetkezett változások nagyon átrajzolták a Magyar Rádió zenei arculatát. Ha a mennyiséget tekintjük, elégedetten meg is állapíthatjuk, hogy a sugárzott zene aránya ugrásszerűen nőtt. Új szlogenjében a Magyar Rádió három adója közül kettő is a zenére kezdett hivatkozni (MR2 Petőfi: Nagyon zene, MR3 Bartók: A klasszikus zene rádiója). De a mennyiségi növekedés egyúttal a kínálat sajnálatos szűkítésével járt. Eltűnt a műfaji sokszínűség.

E szűkítést Such György már előre jelezte pályázatában, amikor a három adó profilalakítását felvázolta. A Kossuth adóból hír- és beszélgetős rádiót szándékozott formálni, melyben zenét csak „műsorokon belül elváltatóként, illetve a műsorok között a pontos kezdés végett” tud elképzelni. A megvalósítás eredményeképp a Kossuthon megszűntek a zenei műsorok. Ott a zene már csak időkitöltő „gumi-anyag”. (Halvány kivétel a napi félórás autentikus népzenei műsor hajnali 4-kor, valamint a később kitalált és beindított vasárnap délutáni egy órás Népzene határok nélkül c. magazin.) A Kossuth-tal kapcsolatban tehát főképp a zene hiányáról beszélhetünk.

A három adó közül legkevésbé változást a Bartókon tervezett Such György. Meghagyta a „magaskultúra”, elsősorban a komolyzene adójának. Legfeljebb azon belül „az ismertebb és népszerűbb” művek preferálására, és takarékosabb működésre ösztökölte. A takarékoság egyik eszköze – az új felvételek készítésének visszafogása mellett – a felvételre kerülő hangversenyek kiválasztásában döntő szerkesztői szemponttá váló ingyenesség lett. Ha a művész nem kér honoráriumot, fel lehet venni a koncertjét. Ezzel szemben a Márványtermi hangversenyek a közönség számára fizetőssé váltak. Ugyancsak takarékosági szándék, létszámleépítés indokolhatta néhány valóban rendkívüli tudású és tapasztalatú munkatárs elbocsátását, vagy nyugdíjazását. Az ő igényességük, és szellemi színvonaluk nagyon hiányzik. Távozásukkal erősen megfogyatkoztak az adót vonzóvá tévő személyiségek, egyéniségek. Szürkülés tapasztalható. De a takarékoskodás okozta tartalmi szegényedés, az értő szerkesztői munka időnkénti helyettesítése véletlenszerű gépi válogatással nem oly feltűnő, ha az alapfunkció változatlan. A régi hallgatók többnyire megmaradtak, a kulturális közfeladat teljesítve, kipipálva. A „komoly könnyűzene”, a jazz műfaja is menedéket talált itt. Igaz, a korábbinál jóval szűkebb időke-

retben, osztozva a kortárs klasszikus zenével az éjfél előtti utolsó órában. De mindez lényegében rendben van. E körül nincs hát komoly feszültség.

Ám a zenekultúra – szerencsénkre – sokszínű, és bizony vannak olyan területei is, melyek még a klasszikus zenénél is nagyobb tábort érdekelnek. E táborok érdeklődésének kielégítése kire hárulhatott volna? Az egy szál Petőfire? A feladat csak nagyon gondosan kialakított műsorstruktúrával, jól elrendezett műsorsávokkal lett volna megoldható. Erre Such György és csapata nem is tett kísérletet. De ígéretet sem, hiszen az elnöki pályázatban is csak „az igényes fiatalok rádióját” vizionálta a Petőfi helyén.

Akkor hát mit kap zenében az, aki nem komolyzene-rajongó és nem „igényes fiatal”? Másként feltéve a kérdést: mit kap a pénzért, aki adófizetőként ugyanúgy finanszírozza a Magyar Rádió működését, de cserébe egyetlen taktusnyit sem hall ízlésének megfelelő zenéből – egyik adón sem? Tényként megállapíthatjuk, hogy semmit. Egész generációk szoktak le a rádiózásról. És itt nem különleges érdeklődésű, marginális csoportokról van szó, hanem milliós táborokról. Ha keményebben fogalmazunk: magáról a demokráciáról. Arról, hogy a különböző ízlésű társadalmi csoportok esélyei egyenlőek-e? És szó van nemzeti kultúránk fenntartásának kérdéséről is, mikor olyan zenei műfajok tűntek el teljesen éterünkéből, melyek legalább annyira kultúránk részei, mint a Petőfi adásidejét harmadik éve gyakorlatilag folyamatosan kitöltő úgynevezett „alter-pop” zene.

E mögött az az elfogadhatatlan koncepció rejlik, hogy a Petőfit mégis a kereskedelmi rádiókkal versenyeztetjük. Kiválasztunk egyetlen célcsoportot, és kizárólag annak igényéhez alakítjuk. Tipikusan kereskedelmi rádiós gondolkodásra vall, amit Such elnök egy – fentebb már idézett – interjúban ki is mond, amikor arra hivatkozik, hogy „*a vegyes programozású adók ma már sehol a világon nem élnek meg*” (Heti Válasz, 2008. febr. 26.). Üzleti alapon valóban nem. De sok milliárdnyi közpénzből talán igen. Egy közszolgálati rádió vezetője ilyesmire – tartalmi szűkítés magyarázataképpen – nem hivatkozhat. A költségvetésből való fenntartás épp azt hivatott biztosítani, hogy a Magyar Rádió ne kényszerüljön alkalmazkodni a piaci versenyhez. De nem csodálkozhatunk, ha azt halljuk, hogy ugyanezen vezető, egy elidegeníthetetlen állami tulajdonban lévő, állami költségvetésből működő, törvényben megfogalmazott közfel-

adatokat ellátó intézmény vezetője következmények nélkül kijelentheti, hogy a Magyar Rádió „nem közintézmény”. Formailag talán igaza van, a Magyar Rádió valóban részvényesek nélküli részvénytársaság (ami fából vaskarikka). De ennek dacára nem tekinthető üzleti vállalkozásnak. Köztulajdon! Közpénz! Közfeladat! Hát mi a közintézmény, ha nem ez?

Pályázata bevezetőjében Such György a Magyar Rádiót az egyik legnagyobb magyar nyelvű „tartalomipari vállalkozásként” definiálja. Ez a gazdasági-üzleti nyelvből származó, stílusában riasztó szóhasználat sejteti, hogy a jelölt talán mégsem gondolja olyan komolyan, amit abban a már idézett, gyönyörű 1. pontban leír a nagyhatású kulturális intézményről. Az ő fogalmai szerint a műsorkészítés tartalomipari termelés, a közszolgálat vállalkozás. Az a gyönyörű első pont pedig nem több mint az ún. „vörös farok” a mű elejére biggyesztve. Nem tudhatni, a Kuratórium melyik Such Györgynek hitt, amikor elnököt választott. Ugyancsak elgondolkodtató az a kis porfelhő is, ami néhány sajtóorgánumban kerekedett akörül, hogy az átalakítások és elbocsátások utáni esztendőben keletkezett 1 milliárd körüli nyereség alapján illik-e az elnök fizetését – menedzser-szerződése szerint – minden irigység határát messze túlszárnyaló szintre emelni. Engem ebből csak annyi érdekelne, hogy ahol a zenei együttesek működtetésére nincs elegendő pénz, ott miként keletkezhetett ekkora nyereség. Persze álnaiv az érdeklődésem. Hiszen tudom, hogy főként a műsorkészítés rovására ment a megtakarítás. Az MR2 Petőfinek átkeresztelt adón műsor helyett már harmadik éve csak adás van. Műsor ugyanis akkor lenne, ha a zeneszámok valamiféle egyedi elrendezésben hangoznának el. Ha valamilyen kapcsolatban állnának egymással, ha valami köré lennének csoportosítva, válogatva. Vagy ha a pusztá elhangzáson túl, információkkal lennének körítve. Szóval, ha a számítógépes lejátszó elindításán kívül szellemi munka is lenne mögötte. A nyereség (persze kérdezhetnénk, hogy kinek nyereség?) elsősorban onnan származhat, hogy e szellemi munkát az egyik adón teljességgel megspórolták. A nélkül egy adás valóban olcsón lebonyolítható. Csinálják is a kereskedelmi rádiók a saját pénzükből. De én az enyémért többet várnék...!

2009. január

Victor Máté